

ΑΡΧΑΙΟΜΕΤΡΙΚΑ ΝΕΑ

Το 4ο Συμπόσιο Αρχαιομετρίας της ΕΑΕ

Με γοργούς ρυθμούς προχωρούν οι διαδικασίες για την προετοιμασία του 4ου Συμποσίου Αρχαιομετρίας της Ελληνικής Αρχαιομετρικής Εταιρίας (ΕΑΕ), που θα πραγματοποιηθεί στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Βασιλέως Κωνσταντίνου 48), στην Αθήνα, από 28 έως 31 Μαΐου 2003. Περισσότερες από 200 εργασίες έχουν ήδη υποβληθεί για παρουσίαση από ελληνικές και ξένες ερευνητικές ομάδες, οι οποίες μελέτούν με διεπιστημονικές προσεγγίσεις ζητήματα του ελληνικού και του ευρύτερου μεσογειακού χώρου. Άξει να σημειωθεί στην ένα σημαντικό χρονοπρατικό των συνεδρίων αρχαιομετρίας που διοργανώνονται στην Ελλάδα είναι η ευρεία συμμετοχή σε αυτά αρχαιολόγων με ανακοινώσεις αρχαιομετρίας, είτε αυτονόμως είτε σε συνεργασία με ειδικούς από τις θετικές επιστήμες. Με την υψηλή ποιότητα των εργασιών, τη διερμηνεύση θεματολογία και τον μεγάλο αριθμό ανακονώσεων των Συμπόσιου Αρχαιομετρίας της ΕΑΕ έχει εξελιχθεί, στο πέρασμα των χρόνων, στη μεταποτική συνάντηση αρχαιολόγων και αρχαιομετρών, με έντονη χρονοπρατικής διεύθυνσης συμποσίου.

Η ειδική θεματική συνέδριο του 4ου Συμποσίου έχει τίτλο «Αρχαιομετρικές Μελέτες στην Αγαρά Ανασκόπηση και Πρόσφατη Εξέλιξη». Στο πλαίσιο της συνεδρίας αυτής θα παρουσιαστούν εργασίες ειδικού ενδιαφέροντος για τις χρονολογήσεις, τα κεραμικά, τα μετάλλια, τις χρωστικές και άλλα υλικά. Οι εργασίες που έχουν υποβληθεί ανταποκρίνονται στη μελέτη ολόκληρου του φάσματος των αρχαιολογικών υλικών και των αρχαιομετρικών θεμάτων, περιλαμβανοντας και ερευνητικές εφαρμογές για ζητήματα συντήρησης. Η Οργανωτική Επιτροπή έχει πληροφορήσει τους επιστημόνες που συμμετέχουν με εργασίες στις οποίες από αυτές υποβλήθουν σε γραπτή, ολοκληρωμένη μορφή, όταν δημοσιεύσθων μετά από κρίση σε περιοδικό συμφωνούς θεματολογίας. Πληροφορίες για το κόστος εγγραφής και τις υπόλοιπες δραστηριότητες του συμποσίου υπάρχουν στην ανανεωμένη ιστοσελίδα: <www.archaeometry.gr/symposium2003/pages_gr/main.htm>.

Ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης για την πολιτισμική κληρονομιά

Είναι γνωστές οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ερευνητές, αρχαιολόγοι και θετικοί επιστημόνες, για να εξερευνήσουν, από κατάλληλα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρηματοδοτήσεις απαραίτησης για να κάνουν έρευνες σχετικές με την πολιτισμική κληρονομιά. Για να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους δυσκολίες, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας πλοέψενται πέραν την άνοιξη στην Αθήνα μια συνάντηση εμπειρογνούμαντων προερχόμενων από τις μεσογειακές χώρες (μέλη και μη-μέλη της ΕΕ), με θέμα την καταγραφή των προτεραιοτήτων για έρευνα στην πολιτισμική κληρονομιά. Ήταν η πρώτη φορά που στην Ελλάδα γίνονταν μια τέτοια συνάντηση, που στόχος ήταν να προτείνουν οι ίδιοι οι ενδιαφερομένοι -και όχι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή- τη θέματα που θεωρούν αναγκαίο να μελετηθούν και διαμορφωθούν σε πολιτισμική κληρονομιά. Η συνάντηση υπήρξε καρποφόρα και, ύστερα από μερικούς μήνες, οι προτάσεις που θα υποβληθούν, ωστόσο, θα πρέπει να είναι πολύ καλά τεκμηριωμένες και να περιλαμβάνουν ομάδες από τρεις τουλάχιστον μεσογειακές χώρες μέλη της ΕΕ και από τρεις άλλες μεσογειακές χώρες μέλη. Σημαντικό ποσοστό της χρηματοδότησης (50-60%) θα πρέπει να δαπανηθεί από τις μεσογειακές χώρες μέλη της ΕΕ. Η επόμενη προθεσμία υποβολής προτάσεων είναι μέσα στον Σεπτέμβριο του 2003, για τρίτη έργα. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <http://fp6.cordis.lu/fp6call/details.cfm?CALL_ID=43> και <http://fp6.cordis.europa.eu/pub/fp6/docs/calls/inco_overview_pgsssa_200201.pdf>.

Αρχαιομετρικές μελέτες για την Τροία

Περισσότερα από 130 χρόνια πέρασαν από την εποχή που ο Heinrich Schliemann έρκινθε αρχαιολογικές ανασκαφές για να εντοπίσει την

περίφημη «ομηρική» Τροία στο λόφο του Χισταρλίκ, κοντά στην παλιά συμβολή των ποταμών Σκαμάνδρου και Σιμόνετος, στο βορεοδυτικό άκρο της Μ. Ασίας. Όλα αυτά τα χρόνια, η Τροία προσελκύει το ενδιαφέρον εκαντοντάδων αρχαιολόγων και άλλων ερευνητών που μελέτουν δεσμοπιστηματικά ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων, όπως η εξέλιξη του τοπίου της περιοχής, ο ορυκτός πλούτος και η αρχαία μεταλλουργία των Τρώων, ο επαρκές και το εμπότιο τους με άλλες περιοχές, ο επιπτώσεις μων ανθρώπων της Τροίας κ.ά. Σε ξεχωριστή σειρά μονογραφιών, με τίτλο *Studia Troica*, έχουν δημοσιευθεί πλήθης από νέες πληροφορίες, αλλά οι έρευνες συνεχίζονται με μεγάλο ενδιαφέρον. Στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας η Ακαδημία Επιπτημάνης της Χαλδεόβεργης υποστήριξε έναν καινούριο κύκλο δεσμοπιστηματικών ερευνών. Τον Απρίλιο του 2001 έγινε άρχαιομετρικό συνέδριο στη Χαλδεόβεργη με τίτλο *Landscape Troia between Earth History and Culture*, που στόχο είχε την παρουσίαση αποτελεσμάτων από τις νέες αρχαιομετρικές μελέτες για την Τροία. Αποτελέσματα αυτής της συνάντησης είναι ένα σημαντικό βιβλίο 450 σελίδων που κυκλοφόρησε πρόσφατα (Φεβρουάριος 2003, εκδ. Springer) με τίτλο *Troia and the Troad: Scientific Approaches, and εκδόσεις τους G.A. Wagner, E. Pernicka και H.-P. Uerpmann. Το βιβλίο, με 25 πρωτότυπες δημοσιεύσεις, είναι διεθνώσαντα υποδρώμενο σε τέσσερις ενότητες: α) Historical and Geological Context of the Troad, β) Mineral Deposits and Materials, γ) Archaeobiology, και δ) Landscape Change of the Trojan Site and Plain. Είναι γραμμένη στην αγγλική γλώσσα, περίεργη περίοδο 160 εκανές και πινακίς και αποτελεί υποενέργεια δεσμοπιστηματικής προσεγγίσης ενός πολύ σημαντικού θέματος. Ενα από τα οποιαδήποτε συμπεράσματα διατυπώνεται στην εργασία των J. Kraft, I. Kayan, H. Brückner και G. (Rip) Rap, ότι η ανανεώση του τοπίου της εποχής του 1200 Π.Χ., βασισμένη σε επιστημονικά δεδομένα και σε αποτέλεσμα χρονολογήσεων, σχεδόν ταυτίζεται με τις ομηρικές περιγραφές. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <<http://www.springer.de>>.*.

Ευρωπαϊκό συνέδριο για τα αρχαία κεραμικά

Πρόσφατα κυκλοφόρησε η δεύτερη εγκύλιος για το 7th European Meeting on Ancient Ceramics (EMAC '03) που θα πραγματοποιηθεί από 27 έως 31 Οκτωβρίου 2003 στη Λισαρδίνα (Πορτογαλία), από το τμήμα Χειμερίας του εκεί Ινστιτούτου Πυρηνικής Τεχνολογίας. Οι κύριες θεματικές ενότητες της συνάντησης θα είναι: 1) Characterization of material culture, technologies and organization of pottery, 2) Dating Ceramics, 3) The Importance of ceramic materials to metallurgy and 4) Anthropological approaches for a better understanding of the social rules of ancient potters. Όλες οι εργασίες θα γίνουν στην αγγλική γλώσσα και θα βασισθούν παραδηλητικές συνεδρίες. Οι εργασίες που θα ανακοινωθούν μπορούν να υποβληθούν σε όλα τα γραπτά μερών και η δημοσίευση τους θα γίνει αφού κριθούν από διεθνή επιστημονική επιτροπή. Η προθεσμία υποβολής περιλήψεων έχει ορισθεί στις 15 Απριλίου 2003 και το κόστος της πλήρωσης προεγγραφών είναι 200 ευρώ (ην φοιτητές 100 ευρώ). Οι εργασίες πρέπει να ταχυδρομηθούν στη διεύθυνση ΙΤΝ/EMAC '03, Instituto Tecnológico e Nuclear, Chemistry Dept., Estrada National 109, 2668-953 Sacavém-Portugal ή μέσω e-mail: <emac03lisbon@itn.mcs.pt>.

Ευρωπαϊκή Επιπροπή Αρχαιο-σεισμολογίας

Η σεισμική ενέργεια που εκλύεται κάθε χρόνο στην ηπειρωτική και βαλαντινή της ελληνικής επικράτειας αντιτοποιείται στο περίπου 50% της ολικής σεισμικής ενέργειας που εκλύεται σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ηπείρο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον πλούτο των αρχαιολογικών και παλαιοσεισμοβαλλοντικών μαρτυριών που υπάρχουν στον ελλαδικό χώρο, από την παλαιολιθική εποχή και εντελώς, αναδεικνύεται την Ελλάδα σε χώρα εξαιρετικού ενδιαφέροντος για τη μελέτη σεισμικών συμβάντων κατά τη διάρκεια των Ανω Τετταρωνίδων. Το ερευνητικό πεδίο της «αρχαιοσεισμολογίας» ορίζεται από δεσμοπιστηματικούς κλάδους που μελέτα τις επιπτώσεις σεισμικών και συναδικώλυθων φαινομένων (π.χ. *tsunamis*=θαλάσσα κύματα προέρχεντα από σεισμούς) σε αρχαιότητες, οι οποίες συνήθως αποκαλούνται ανασκαφές. Η περιπτώση εγκατάλευμών οικισμού μετά από καταστρεπτικό σεισμό, ο οποίος επηλέπει προδεντής και μνημένη έρημαση κοντής πηγής νερού, φαινόται πολύ πιεστή σε ορισμένες προϊστορικές θέσεις. Παρεμφερώντας -αλλά όχι ιδιού- αντικείμενα είναι οι κλάδοι της «ιστορικής σεισμολογίας» και της «παλαιοσεισμολογίας». Πρόσφατα ιδρύθηκε στους κόλπους της «Ευρωπαϊκής Σεισμολογικής Επιπροποτής» μια επιμερός ομάδα ερ-

ΑΡΧΑΙΟΜΕΤΡΙΚΑ ΝΕΑ

γασίας (working group –5) που αισχολείται με θέματα αρχαιοσημελογίας, ύστερα από πρωτοβουλία των Fabrizio Galadini και Στάθη Στεφάνου. Ανάμεσα στους στόχους της νέας ομάδας είναι η ανάπτυξη προηγμένων μεθοδολογιών για την πληρέστερη μελέτη των αρχαίων στοιχείων, η ανάπτυξη σχετικών βάσεων δεδουλεύματων για μια σειρά εφαρμογών, η χρονολόγηση αρχαίων σειραμάτων με αρχαιολογική κριτική και με μεθόδους των θεωτικών επιστημών. Ο ακριβής προσδιορισμός της περιοδικότητας αρχαίων σειραμάτων κ.ά. Είναι προφανής, συνεπώς, η μεγάλη σημασία της χώρας μας για τέτοιους μελέτες, με τον μεγάλο αριθμό αρχαιοτήτων στις οποίες έχουμε αποτυπωθεί τα καταστρεπτικά αποτελέσματα πολλών σειραμάτων, ιδιαίτερα στους πραϊστορικούς χρόνους που ελέγχουν οι γραπτές μαρτυρίες. Οι ιδρυτές της νέας ειδικής ευρωπαϊκής ομάδας απευθύνουν πρόσλαπον στους ενδιαφερόμενους επιστημόνες και ερευνητές όλων των ειδικοτήτων να πλαισιώσουν την ομάδα και να συνυποστηθούν σε αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα και χρήσιμη για τον τόπο πρωτοβουλία. Λεπτομέρειες για τον τόπο και το χρόνο διεξαγωγής της ήτησαν συνάντησης αρχαιοσημελογίας πρόσεξταν να ανακοινωθούν στα μέσα μέλλον. Πληροφορίες και συμμετοχής: <f.galadini@igag.it>.

Τα σεμινάρια σπηλαιολογίας της ΕΣΕ/Θεσσαλονίκης

Όπως κάθε χρόνο έταν και φέτος η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία συνεισέρθηκε ουσιαστικά στην επιστημονική και αθλητική κατάρτιση και εκπαίδευση των νέων σπηλαιολόγων, με τη διοργάνωση υψηλού επιπέδου σεμιναρίων τα οποία διδάσκονται από ειδικούς σπηλαιολόγους, πανεπιστημιακούς δασκάλους και ερευνητές και απευθύνονται σε εναν ουρικό ενδιαφέρομενον, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι φοιτητές πανεπιστημίων ή πτυχιούχοι διάφορων ειδικοτήτων. Για το ακοδηματικό έτος 2002-03 την πρωτοβουλία είχε το Τοπικό Τμήμα Βόρειας Ελλάδας της ΕΣΕ, εδρά της Θεσσαλονίκης, που διοργάνωσε 18 τετονιά σεμινάρια από τις 13.11.02 μέχρι τις 12.3.03. Τα σεμινάρια γίνονταν με την υποβοήθηση του Τμήματος Γεωλογίας του ΑΠΘ, με πρόεδρο τον καθηγητή Άρη Βαζιλάκη και γραναρχητή την επίκουρη καθηγητή της Εισαγγελίας Έιασου. Τουσακά. Πολλά από τα σεμινάρια έχουν σήμερη σχέση με θέματα Αρχαιολογίας ή Αρχαιομετρίας, όπως τα εξής: «Αρχαιολογία και σπηλιά» (Κ. Κωτάκης), «Αρχαία μεταλλεία χρυσού, τεχνής στοές και σπηλαιομόρφως» (Μ. Βαζελίδης), «Παλαιο-αρχαιο-σημειολογία και σπηλιά» (Σ. Παυλίδης), «Χρονολογίσεις σπηλαιοσημείων και παλαιογεωγραφικές συσχετίσεις» (Ι. Μπατσάκος), «Βιοπατριολογία» (Α. Μπατσάκως), «Γεωργικές διασκοτήσεις και σπηλιά» (Γρ. Τσάκας), «Παλαιοθεραπευτικά σπηλαία σε σπηλιά» (Γ. Κωφός), «Βραχογραφήματα σε σπηλιά» (Γ. Χατζηχαροπίδη). Κ. Με το τέλος των θεωρητικών και πρακτικών μαθημάτων οι ενδιαφερόμενοι πάντοτε σχετικές βεβαώσεις συμμετοχής. Πληροφορίες: Τμήμα Γεωλογίας ΑΠΘ, 54124 Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310-998555, fax: 2310-998555.

Mediterranean Archaeology and Archaeometry

Κυκλοφόρησε το νέο τεύχος του περιοδικού για τη μελέτη ζητημάτων Αρχαιολογίας και Αρχαιομετρίας στη Μεσόγειο, που εκδίδεται από το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, με διεθνή κυκλοφορία στην αγγλική γλώσσα. Στο νέο τεύχος (τόμ. 2, τεχ. 2/2002) περιέχονται οι εξής μονούσεως:

- Kenneth Kitchen, "Ancient Egyptian Chronology for Aegeanists".
- Panagiotsis I. M. Kousoulis, "Magic in Greco-Roman Egypt: The Semiotics of a Gradual Interpretation of Egyptian and Ritual Beliefs".
- Maciej Pawlikowski και Michał Wasilewski, "Mineralogical Investigation of Desert Palae in Flint Artifacts".
- Ioannis Liritzis, Robert Galloway, D. Hong, Nina Kyparissi-Apostolika, "OSL Dating of Three Prehistoric Ceramics from Theopetra Cave (Central Greece): A Case Study".
- Tony Freeth, "The Antikythera Mechanism II: Is it Posidonian's Orrery?"
- Achilleas Chatziconstantinou & Rena Poupaiki, "The Extraction of Travertine in Antiquity on the Island of Cos, Dodecanese, Greece".
- Dimitrios Lagos & P. Dionisopoulos, "Historical Summations as a Component Element in the Formation of Tourist Attractions in Dodecanese".
- Ioannis Liritzis, "Editorial Addendum: Revival of Obsidian Studies".

Τα πλήρη κείμενα των δημοσιευμένων εργασιών καθώς και άλλες

πληροφορίες για το περιοδικό είναι διαθέσιμα και σε τηλεκτρονική μορφή δωρεάν, στην ιστοσελίδα: <http://www.rhodes.aegean.gr/mata_journal/>.

«Marmora»: νέο περιοδικό με διεθνή κυκλοφορία

Πρόσφατα αναγνέθηκε η ίδρυση ενός νέου επιστημονικού περιοδικού με διεθνή κυκλοφορία, προσανατολισμένο στις ειδικές μελέτες για την Αρχαιολογία, την Ιστορία και την Αρχαιομετρία του μαρμάρου και των άλλων πετρυμάτων που χρησιμοποιούνται στην αρχαιότητα. Εκδότης του περιοδικού θα είναι ο Ιταλός γεωλόγος Lorenzo Lazzarini/Prof., Venezia. Η έκδοση θα γίνεται μια φορά κάθε χρόνο και θα περιέχει 10 πρωτότυπα άρθρα ή επικοινωνίες, γραμμένα σε μια από τις γλώσσες: ιταλική, αγγλική, γαλλική, ιαπωνική και γερμανική, συνοδεύομενά από αγγλική περιλήψη. Στην εγκύων πλάτην του περιοδικού θα αναγράφεται ενώς περιοδικού ειδικού για τα μάρμαρα (μέχρι τώρα δεν κυκλοφορεί κάτι ανάλογο), λόγω του αιενανθένου ενδιαφέρομενος μεταξύ των ειδικών του κλάδου και του μεγάλου χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί μεταξύ των εκδόσεων των Πρακτικών του συνέδριου ASMOSIA, το οποίο είναι συναφές θεματολογίας. Οι εργασίες που θα υποβάλλονται για δημοσίευση θα κρίνονται από έναν τουλάχιστον ειδικό, μέλος της διεθνής επιστημονικής επιτροπής του περιοδικού, του οποίου το πρώτο τεύχος αναμένεται να κυκλοφορήσει το φθινόπωρο του 2003. Στην ίδια εγκύων πρακτικώνται ερευνητές να στελνούν εργασίες διηγήσεων και δημοσιεύσεων για τον τόπο σύνταξης των άρθρων. Πληροφορίες: Prof. L. Lazzarini, S. Paolo 2116, 30125 Venezia, Italy και L.A.M.A., S. Paolo 2468, 30215 Venezia, Italy. e-mail: <lorenzo@iuav.it>, ιστοσελίδα: <www.iepi.it>.

Archaeometallurgy in Central Europe IV

Το 4ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Αρχαιομεταλλουργίας της Κεντρικής Ευρώπης θα γίνει το δεύτερο δεκαπέντεμέρο του Ιουνίου 2003 στη θέση των μεταλλευτικών εγκαταστάσεων Hradlok, 85 χλμ. από την πόλη Košice της Σλοβακίας. Σκοπός της συνέντασης είναι η καλύτερη γνώση των αρχών της παραγωγής μετάλλων στην Κεντρική Ευρώπη και η ανάπτυξη ευρύτερων συνεργασιών μεταξύ ειδικών του κλάδου. Οι συνέργειες θα έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν τα «αργανούτια» οπίλαια Ochtinská της περιοχής και τα ερείπια των οιλοβακιών μεταλλουργικών εργαστηρίων παραγωγής οιδήρου του 19ου αιώνα. Το κόστος εγγραφής είναι 180 ευρώ και καλύπτει τα έδαφα διαμονής, φαγητού και μετασυνεδριακής εκδρομής. Πληροφορίες-εγγραφές: Dr. A. Pribulova, KMZaZ, Huťnicka faculta, Technicka Univerzita, Letna 9, 04200 Košice, Slovakia, e-mail: <a.pribulova@tuke.sk>.

Thracia Pontica VIII

Το 8ο Διεθνές Συμπόσιο Thracia Pontica θα γίνει από 13 έως 19 Σεπτεμβρίου 2003 στη Συζύγων της Βούλγαριας, με τίτλο της κύριας θεματικής ενοτήτως «The Ancient Cultures of the Pontic Area and Their Association to the Sea». Εμφαση θα δοθεί στην αρχαιότητα και αρχαιολογία με παρουσίαση, επίσης, και αρχαιομετρικών εργασιών. Το συμπόσιο οργανώνεται από το Βουλγαρικό Υπουργείο Πολιτισμού, η οποία επιστήμονας συμμετείχε στην προγραμματική επιτροπή. Το πρώτο τεύχος της περιοδικής θα είναι διαθέσιμος στην παραγωγή της περιοδικότητας της περιοχής. Τα πλήρη κείμενα των δημοσιευμένων εργασιών καθώς και άλλες

Δημοσιεύσεις

A. Hein, E. Tsaklidou, H. Mommsen, «Mycenean Pottery from Argolid and Achaea - A Mineralogical Approach where Chemistry Leaves Unanswered Questions», Archaeometry 44/2 (2002), σ. 177-186.